

Actieplan: Naar een Gezond Promotiesysteem

Woord vooraf

Promovendi zijn de grootste groep wetenschappers aan universiteiten en zijn als zodanig essentieel voor de Nederlandse wetenschap. Het Nederlandse promotiestelsel is van hoogwaardige kwaliteit en heeft een goede reputatie. De laatste jaren staat dit stelsel echter onder druk. In de wedloop om meer promovendi wordt steeds vaker beknipt op contracten, onderzoeksduur en begeleiding. Sommige promovendi moeten onevenredig veel of onvoorbereid onderwijstaken uitvoeren. Anderen worden op dubieuze contracten aangesteld, krijgen minder dan vier jaar voor hun onderzoek of ontvangen onvoldoende begeleiding. Buitenpromovendi en beurspromovendi worden gebruikt als verdienmodel, waardoor universiteiten verworden tot promotiefabrieken die kwantiteit in plaats van kwaliteit van onderzoek voorop stellen. Dit alles wordt pijnlijk duidelijk uit het feit dat uit verschillende onderzoeken blijkt dat 25 tot 50% van de promovendi een verhoogd risico loopt op psychische klachten.

Promovendi mogen niet de dupe worden van de huidige tekorten in de Nederlandse wetenschap. Er moet actie worden ondernomen om deze groep jonge wetenschappers gezond te houden. Gebeurt dit niet, dan loopt bovendien de kwaliteit van het Nederlandse promotieonderzoek gevaar. Er zijn al enkele stappen gemaakt, bijvoorbeeld door in de CAO-NU vast te leggen dat promotieonderzoek in beginsel niet korter dan vier jaar hoort te duren. Maar er is nog veel werk aan de winkel. In dit plan presenteert PNN vijf (niet-limitatieve) uitgangspunten die moeten waarborgen dat we in Nederland een aantrekkelijk promotieklimaat behouden waar hoogwaardig promotieonderzoek wordt gedaan.

1. Promoveren is werk

Medewerker-promovendi en beurs-promovendi leveren allemaal een volwaardige bijdrage aan de wetenschap. Wetenschappelijk onderzoek is een kerntaak van de universiteit. Promovendi doen het werk van een medewerker en moeten dan ook als medewerkers worden behandeld.

Concrete maatregelen

- Het experiment met promotiestudenten aan de Rijksuniversiteit Groningen en de Erasmus Universiteit wordt transparant, eerlijk en controleerbaar geëvalueerd.
- Beurspromovendi en studentpromovendi worden als volwaardig werknemer behandeld, inclusief gelijke werknemersrechten.

2. Eerlijke aanstellingen

Alle promovendi hebben recht op goede begeleiding, voldoende tijd voor hun onderzoek en duidelijkheid over hun rechtspositie. Rechten worden nageleefd, overtredingen worden aangepakt.

Concrete maatregelen

- Promovendi krijgen aan het begin van hun promotietraject informatie over hun rechten en plichten volgens de wet en Cao. Er komt een landelijk meldpunt waar promovendi terecht kunnen als hun rechten niet gerespecteerd worden.
- Het uitgangspunt in de CAO-NU dat promotieonderzoek in beginsel vier jaar duurt, moet ook in de CAO-UMC en CAO-OI gaan gelden. Bij een aanstelling van vier jaar heeft een promovendus het recht om minimaal 80% van de tijd te besteden aan het promotieonderzoek.
- Universiteiten zien toe op de kwaliteit van promotiebegeleiding (óók van buitenpromovendi) en nemen gepaste maatregelen als de begeleiding van onvoldoende kwaliteit is.

3. Transparante en realistische onderwijstaken

Onderwijstaken van promovendi moeten helder en realistisch zijn. Promovendi moeten hierop voldoende worden voorbereid.

Concrete maatregelen

- Voor aanvang van een promotieaanstelling worden duidelijke afspraken gemaakt over hoeveel onderwijs de promovendus zal geven.

- Promovendi vervullen onderwijstaken pas na adequate voorbereiding. Ze hebben het recht om te werken aan en cursussen te volgen voor hun Basis Kwalificatie Onderwijs.
- Universiteiten waarborgen dat onderwijzer-onderzoekers, die in zes jaar promoveren naast een onderwijstaak, voldoende tijd krijgen voor hun onderzoek.

4. Onderzoek en aanpak psychische problematiek

Uit meerdere onderzoeken aan buitenlandse en Nederlandse universiteiten blijkt dat 25 tot 50% van de promovendi een verhoogd risico loopt op psychische klachten. Dit moet op landelijk én universitair niveau worden onderzocht en aangepakt.

Concrete maatregelen

- Er komt gedegen en structureel onderzoek naar psychische klachten onder alle typen promovendi en aan alle universiteiten in Nederland.
- Universiteiten nemen maatregelen om psychische problemen tegen te gaan. Aan elke universiteit wordt in ieder geval al een promovendi-psycholoog aangesteld.

5. Geen perverse prikkels in het bekostigingsmodel

Door de promotiepremie die universiteiten per afgeleverd proefschrift ontvangen, kunnen zij verdienen op buitenpromovendi en internationale beurspromovendi. Promotieonderzoek mag geen verdienmodel zijn. De ambitie om meer gepromoveerden af te leveren, vraagt om meer overheidsfinanciering.

Concrete maatregelen

- Er moet minimaal 20% van het eerste geldstroom-geld besteed worden aan promotieonderzoek. Alleen bij een toename van de financiering wordt door universiteiten ingezet op meer promovendi.
- De perverse prikkels die sturen op kwantiteit in plaats van kwaliteit worden uit het systeem gehaald. Daarom dient de mogelijkheid te worden onderzocht om de promotiepremie beter af te stemmen op de kosten die een universiteit (gemiddeld) maakt voor bepaalde type promovendi (bijvoorbeeld “eerste geldstroom”-promovendi versus buitenpromovendi).